

Jaarverslag Commissie Wetenschappelijke Integriteit

Kalenderjaar 2021

Inhoud

1.	Achtergrond.....	3
2.	Overzicht meldingen afgelopen vijf jaren.....	3
3.	Samenstelling Commissie Wetenschappelijke Integriteit	4
3.1	Tot 23 maart 2021.....	4
3.2	Vanaf 23 maart 2021.....	4
4.	Geanonimiseerde samenvattingen meldingen.....	5
4.1	Melding 8 maart 2020.....	5
4.2	Melding 21 oktober 2020.....	6

1. Achtergrond

Met het oog op de opvolging van gepercipieerde inbreuken op de wetenschappelijke integriteit werd in 2010 aan de Universiteit Antwerpen de Commissie Wetenschappelijke Integriteit (CWI) opgericht die op een transparante manier, met de nodige aandacht voor de privésfeer, gevallen van (mogelijke) wetenschappelijke fraude behandelt.

De CWI heeft een adviserende rol en legt haar rapporten voor aan het instellingsbestuur. Zij adviseert het universiteitsbestuur over algemene kwesties betreffende wetenschappelijke deontologie en ethiek en sensibiliseert de UAntwerpen onderzoekers inzake wetenschappelijke integriteit.

De Universiteit Antwerpen is tevens lid van de Vlaamse Commissie Wetenschappelijke Integriteit. De VCWI geeft een tweede advies over klachtendossiers inzake wetenschappelijke integriteit aan Vlaamse onderzoeksinstellingen. Als Vlaams breed platform voor wetenschappelijke integriteit kan ze ook algemene adviezen geven.

2. Overzicht meldingen afgelopen vijf jaren

Jaar van melding	FFP/QRP ¹	Aard	Conclusie	Formele opvolging	VCWI-advies	Opmerkingen
2017	FFP	Plagiaat	Ongegrond	/	ja	
2017	FFP	Vervalsen data	Ongegrond	/	nee	
2018	FFP	Plagiaat/Fraude/Ondermaats promotorschap	Ongegrond	Financiële audit van betrokken projecten	ja	
2018	FFP	Vervalsen data	Ongegrond	/	nee	
2018	QRP	Gedrag in strijd met deontologische code	Ongegrond	/	nee	Case ook aan CWI UZA voorgelegd
2019	FFP	Plagiaat	Gegron	Retractie desbetreffend artikel	nee	
2020	QRP	Auteurskwestie	Ongegrond	Aanvulling dankwoord	nee	VCWI-advies aangevraagd door melder maar buiten geldige termijn

¹ FFP = falsificatie, fabricatie en plagiaat. QRP = Questionable Research Practices. Meer info: <https://www.allea.org/wp-content/uploads/2017/05/ALLEA-European-Code-of-Conduct-for-Research-Integrity-2017.pdf>

2020	QRP	Auteurskwestie	Gegrond	Correctie desbetreffend artikel	nee	
2020	FFP	Plagiaat	NVT	/	/	Algemeen advies verleend aan hoofdredacteur tijdschrift waar klacht is binnengekomen.
2021	QRP	Auteurskwestie	Lopende	TBD	TBD	
2021	QRP	Niet aangeven belangenconflict	Lopende	TBD	TBD	

3. Samenstelling Commissie Wetenschappelijke Integriteit

3.1 Tot 23 maart 2021

Voorzitter:	Em. Prof. Diana Phillips
Leden:	Em. Prof. Paul Pelckmans Em. Prof. Yves Guisez Prof. Vincent Timmerman Prof. Ilse Loots Prof. Rudi Penne Em. Prof. Anne Van Regenmortel
Plaatsvervangende leden:	Prof. Thalia Kruger
Meldpunt:	Prof. Willem Lemmens
Secretaris:	Marianne De Voecht (Departement Onderzoek & Innovatie)

3.2 Vanaf 23 maart 2021

Voorzitter:	Em. Prof. Diana Phillips
Leden:	Em. Prof. Paul Pelckmans Em. Prof. Yves Guisez Prof. Vincent Timmerman Prof. Ilse Loots Prof. Erik Matthysen Em. Prof. Anne Van Regenmortel
Plaatsvervangende leden:	Prof. Thalia Kruger
Meldpunt:	Prof. Willem Lemmens
Secretaris:	Marianne De Voecht (Departement Onderzoek & Innovatie)

4. Geanonimiseerde samenvattingen meldingen²

De Commissie Wetenschappelijke Integriteit van de Universiteit Antwerpen bracht in het kalenderjaar 2021 twee formele adviezen uit. Hieronder kan een korte geanonimiseerde samenvatting worden teruggevonden van deze adviezen. Daarnaast is de procedure voor twee meldingen waarvoor in 2021 officieel een melding bij de CWI werd neergelegd momenteel nog lopend.

4.1 Melding 8 maart 2020

Op 8 maart 2020 werd een melding van een vermoedelijke inbreuk op de wetenschappelijke integriteit via het meldpunt neergelegd bij de Commissie Wetenschappelijke Integriteit. De melding heeft betrekking op het verloop van een project waarbij de melder als onderzoeksmedewerker optrad tussen 2017 en 2019. Op het moment van het neerleggen van de melding was het project nog lopend en bevond het zich, alsook de primaire publicatie die hieruit zou voortvloeien, in een finale fase. Volgens de melder krijgt die, ondanks medewerker te zijn geweest op het project en een groot deel van de gegevens te hebben verzameld en verwerkt, niet langer inzage in de verdere verwerking van de gegevens en verwachtte de melder ook niet als coauteur te worden vermeld op de publicatie. Daarnaast kaarte de melder ook gepercipieerde inbreuken op het vlak van psychosociale integriteit aan, zoals intimidatie en pestgedrag.

Na het analyseren van alle documentatie, het gesprek met de melder, het gesprek met de betrokkene, en de bijkomende elementen die na de vergaderingen nog naar boven zijn gekomen, kwam de commissie tot de volgende vaststellingen.

Met betrekking tot het niet opnemen van de melder als coauteur op de publicatie werd het volgende vastgesteld:

1/ Louter op basis van de geldende richtlijnen inzake auteurschap en rekening houdende met het feit dat institutionele richtlijnen hieromtrent momenteel ontbreken, was het voor de commissie moeilijk om op objectieve wijze een inschatting te kunnen maken van het al dan niet substantiële karakter van de bijdrage zoals geleverd door de melder. De commissie heeft hierbij echter wel erkend dat een gestandaardiseerde beoordeling waarbij deliberatie door vakgenoten of een commissie niet meer nodig is, niet haalbaar zal blijken. Deze objectieve richtlijnen dienen gepaard te gaan met een advies door experts terzake.

2/ De commissie heeft de inschatting gemaakt dat wat haar betreft de huidige vermelding van de melder in het dankwoord van de publicatie onvoldoende in verhouding staat tot de door de melder geleverde bijdrage. Minimaal verwacht de commissie in deze dat het dankwoord wordt uitgebreid en dat wordt aangegeven dat in de publicatie bijdragen van de hand van de melder opgenomen zijn. Wat betreft de literatuurstudie dient een concrete verwijzing te worden toegevoegd naar de tekstuele bijdrage van de melder.

Daarnaast oordeelt de commissie het volgende voor wat betreft het al dan niet sprake zijn van een schending van de wetenschappelijke integriteit:

1/ Door de betrokkene werd volgens de commissie voor wat betreft het niet toekennen van co-auteurschap aan de melder geen inbreuk gepleegd. De betrokkene heeft voor het bepalen van het auteurschap de disciplinair geldende richtlijnen gevolgd en op basis hiervan een kwantitatieve en kwalitatieve inschatting gemaakt inzake de geleverde bijdrage aan de publicatie door de melder. Volgens de APA-richtlijnen die de betrokkene heeft gehanteerd om het auteurschap te bepalen, is bovendien voorzien dat auteurs in een latere fase geschrapt kunnen worden als de geleverde bijdrage niet naar verwachting is gebleken. De commissie heeft de betrokkene wel geadviseerd om naar de toekomst toe steeds met elke gesuperviseerde onderzoeker bij de start en het einde

² Voor deze meldingen werd het vaststellingsrapport van de Commissie Wetenschappelijke Integriteit gefinaliseerd in het kalenderjaar 2021.

van een project of publicatie duidelijke formele afspraken omtrent auteurschap te maken, alsook te bepalen onder welke omstandigheden er nog van deze afspraken zou kunnen worden afgeweken.

2/ Volgens de commissie volgt uit de ontstentenis van hoedanigheid van coauteur ook het ontbreken van het recht tot inzage in de finale publicatie.

3/ Volgens de commissie is er wel een potentiële inbreuk in het niet kunnen aanleveren door de melder van de oorspronkelijke informed consent-formulieren. Vanuit ethisch standpunt is het belangrijk dat de toestemmingsformulieren van respondenten zorgvuldig worden verzameld en bewaard. Indien de melder deze oorspronkelijke formulieren niet kan voorleggen, kan dit als problematisch worden beschouwd op integriteitsvlak.

Op basis van het bovenstaande, heeft de Commissie Wetenschappelijke Integriteit aan het Instellingsbestuur geadviseerd om aan de betrokkene de boodschap te geven dat de huidige verwijzing naar de melder in het dankwoord onvoldoende in verhouding stond tot de bijdrage aan de publicatie zoals geleverd door de melder en dat een correctie rekening houdende met bovenstaande elementen wenselijk was. Aan de melder diende te worden aangegeven dat het niet kunnen aanleveren van verzamelde informed consent-formulieren in strijd is met de goede en ethisch verantwoorde onderzoekspraktijk. Tot slot gaf de commissie ook het advies aan het Instellingsbestuur om na te denken over de wenselijkheid van het implementeren van institutionele richtlijnen rond (co)auteurschap waarbij voldoende aandacht wordt besteed aan de concretisering van het begrip 'substantiële bijdrage', alsook een procesmatige reflectie over de implementatie van deze richtlijnen in een groter review proces. Deze richtlijnen zouden dan zowel voor onderzoekers als houvast als voor de commissie als toetsingskader kunnen dienen.

Op basis van het advies van de CWI heeft het Instellingsbestuur contact opgenomen met de betrokkene. In dit schrijven werd de betrokkene verzocht om de nodige aanpassingen aan de publicatie door te voeren in lijn met het advies van de commissie. Het tekstvoorstel tot wijziging dat hierop door de betrokkene aan de instelling werd aangeleverd, werd vervolgens door de rector aan de coördinator van het project bezorgd.

4.2 Melding 21 oktober 2020

Op 21 oktober 2020 werd een melding van een vermoedelijke inbreuk op de wetenschappelijke integriteit neergelegd bij de Commissie Wetenschappelijke Integriteit. De melding heeft betrekking op een publicatie verschenen in 2020 en waarbij de betrokkene, doctoraatsstudent aan de Universiteit Antwerpen, als eerste auteur optreedt. De melder meent dat het hier een studie betreft waarvan het opzet, de onderzoeksvragen, alsook de statistische analyses van de hand van de melder en een collega-onderzoeker is, beide verbonden aan dezelfde instelling. Daarnaast meent de melder dat de databank die aan de basis ligt van het betreffende artikel eveneens onder supervisie van de melder en de collega-onderzoeker werd verzameld. Eerdere drafts van deze publicatie zoals uitgewerkt door de betrokkene werden volgens de melder door de melder en de desbetreffende collega meerdere malen van commentaar voorzien. In de finale publicatie waarvan sprake worden de melder en deze collega echter niet vermeld. De melder is hierdoor van mening dat de melder en de collega ondanks een wezenlijke bijdrage ten onrechte niet als coauteurs genoemd zijn op deze publicatie. Daarenboven meent de melder dat de huidige begeleiders van het doctoraat van de betrokkene mogelijk onzorgvuldig hebben gehandeld doordat zij als senior-coauteurs van het artikel de totstandkoming van het artikel en de vermelding van de verschillende auteurs onvoldoende hebben gecontroleerd. Tot slot merkt de melder op dat de betrokkene als titel PhD heeft opgegeven op de publicatie, terwijl de betrokkene nog geen doctoraat heeft verdedigd.

Na het analyseren van alle documentatie, het gesprek met de melder, het gesprek met de betrokkene, het gesprek met de Antwerpse coauteurs en de bijkomende elementen die na de vergaderingen nog naar boven zijn gekomen, is de commissie tot de volgende vaststellingen gekomen.

De commissie heeft vastgesteld dat er in deze casus sprake is van problematisch gedrag vanwege de betrokkene en dat er wel degelijk sprake is van een inbreuk op de wetenschappelijke integriteit. De commissie meent evenwel dat de betrokkene de inbreuk niet doelbewust gepleegd heeft.

Met betrekking tot het niet vermelden van de oorspronkelijke coauteurs op het finale artikel werd door de commissie het volgende vastgesteld:

1/ Volgens de leden van de commissie zijn er op basis van het gesprek met alle betrokken partijen en de aangeleverde documentatie duidelijke aanwijzingen dat de betrokkene teksten en gegevens heeft overgenomen uit de oorspronkelijke draft, zonder medeweten en/of goedkeuring van de oorspronkelijke coauteurs en zonder enige verwijzing naar hun bijdrage.

2/ Doorheen het gesprek met de commissie heeft de betrokkene de bijdrage geleverd door de oorspronkelijke promotoren steeds geminimaliseerd en vooral samenwerkingen met Antwerpse onderzoekers vermeld. Maar in de eerdere draft van het artikel wordt wel aangegeven dat alle drie de auteurs gelijkwaardig hebben bijgedragen, terwijl twee van hen nergens worden vermeld in het finale artikel.

3/ Er was volgens de commissie ook slechts weinig inzicht bij de betrokkene wat betreft de ernst van de zaak.

4/ Wat de coauteurs van de Universiteit Antwerpen betreft, meent de commissie dat zij tijdens het gesprek duidelijk hebben aangegeven de ernst van de zaak te beseffen. De commissie heeft hierbij het volgende opgemerkt:

- Hoewel beide Antwerpse coauteurs het artikel meermaals hebben nagekeken en becommentarieerd, blijft de vaststelling dat na verwerking van deze opmerkingen de finale versie in wezen nauwelijks verschilt van het draft artikel zoals dit door de betrokkene nog met de oorspronkelijke coauteurs werd opgemaakt. De bijdrage aan het artikel wordt door de commissie bijgevolg als redelijk beperkt ingeschat om een coauteurschap te verantwoorden.
- Voor wat betreft het onrechtmatig gebruik van de term 'PhD' door de betrokkene, hadden de coauteurs bij zorgvuldig nalezen en reviewen deze onzorgvuldigheid kunnen opmerken en hadden zij ook de verantwoordelijkheid om deze in de draft fase, of desgevallend na indiening bij het tijdschrift, aan de betrokkene te signaleren.
- Voor wat betreft het op de hoogte zijn van de ontstaansgeschiedenis van het draft artikel, meent de commissie dat de coauteurs hierbij zijn verdergegaan op het woord van de betrokkene en dat zij in deze zorgvuldiger hadden kunnen handelen door dieper in te gaan op de achtergrond van het draft artikel. De commissie is echter van oordeel dat hen in deze niet expliciet een inbreuk op de wetenschappelijke integriteit kan verweten worden.

5/ Volgens de commissie kunnen ook de oorspronkelijke coauteurs in dit dossier niet volledig worden vrijgepleit van onzorgvuldigheden en dit vanwege de beperkte opvolging van de doctoraatsprocedure van de betrokkene. Dit heeft bij de betrokkene tot de nodige frustraties geleid en mogelijks de latere onzorgvuldige behandeling van het draft materiaal in de hand gewerkt.

6/ Met betrekking tot de coauteur van een andere Belgische instelling dient vermeld te worden dat deze door de commissie niet gehoord werd aangezien het hier geen onderzoeker betrof van de eigen instelling. Het is volgens de commissie echter aangewezen dat deze en eventueel ook de commissie wetenschappelijke integriteit van diens onthaalinstelling door de Universiteit Antwerpen van de feiten op de hoogte wordt gesteld.

7/ De commissie heeft tijdens haar besprekingen het onderscheid gemaakt tussen het verschenen artikel en de impact hiervan op het lopende doctoraat. De Antwerpse coauteurs hebben bevestigd dat het doctoraat zelf zich

focus op nieuwe onderzoeksvragen en datasets. De leden van de commissie zouden daarom in deze fase niet overgaan tot het on hold plaatsen van het lopende doctoraat.

Met betrekking tot het onrechtmatig gebruik van de titel van 'Ph.D.' op het finale artikel werd door de commissie het volgende vastgesteld:

1/ De betrokkene heeft toegelicht dat het hier hoogstwaarschijnlijk een vergissing betreft van het Amerikaanse tijdschrift. Een menselijke fout in het kader van wetenschappelijk onderzoek kan zich altijd voordoen. Belangrijk is dan echter wel dat deze bij detectie onmiddellijk wordt rechtgezet. Een spoedige rechtzetting van deze fout is dan ook van essentieel belang.

Op basis van het bovenstaande, heeft de Commissie Wetenschappelijke Integriteit aan het Instellingsbestuur geadviseerd om aan de betrokkene en de twee Antwerpse coauteurs te communiceren dat voor wat betreft het zich onrechtmatig toe-eigenen van de titel van 'Ph.D.' door de betrokkene op het verschenen artikel zo snel mogelijk actie diende te worden ondernomen om dit door het tijdschrift te laten rechtzetten. Voor wat betreft de overname van tekstfragmenten en gegevens uit de eerdere draft van het artikel zag de commissie twee mogelijkheden. Ofwel werd aan de betrokkene en de Antwerpse coauteurs gevraagd het artikel terug te trekken op basis van deze melding. Ofwel werd aan het artikel een correctie uitgevoerd waardoor de bijdrage van twee van de oorspronkelijke auteurs erkend en expliciet vermeld wordt in het artikel. In dit geval dragen de oorspronkelijke coauteurs ook mede de eindverantwoordelijkheid voor de inhoud van het artikel. Het leek de commissie aangewezen dat vanuit de Universiteit Antwerpen ook contact werd opgenomen met de Commissie Wetenschappelijke Integriteit van de Belgische instelling van een van de coauteurs om hen op de hoogte te stellen van dit dossier.

Daarnaast heeft de CWI ook in het kader van deze melding haar advies herhaald aan het Instellingsbestuur om de wenselijkheid tot het invoeren van institutionele richtlijnen rond (co)auteurschap te bekijken waarbij voldoende aandacht wordt besteed aan de concretisering van het begrip 'substantiële bijdrage', alsook een procesmatige reflectie over de implementatie van deze richtlijnen in een groter review proces. Deze richtlijnen kunnen dan zowel voor onderzoekers als houvast als voor de commissie als toetsingskader dienen.

In het algemeen achtte de commissie het belangrijk dat voor doctoraatsstudenten steeds voldoende supervisie op het vlak van wetenschappelijke integriteit wordt aangeboden en er steeds een bewustmaking plaatsvindt om hen voldoende vertrouwd te maken met de goede onderzoekspraktijk die verwacht wordt van onderzoekers binnen de Universiteit Antwerpen.

Op basis van het advies van de CWI heeft het Instellingsbestuur contact opgenomen met de betrokkene en de Antwerpse coauteurs. In dit schrijven werden de betrokkene en de Antwerpse coauteurs verzocht om de nodige aanpassingen aan de publicatie door te voeren in lijn met het advies van de commissie. Hierbij werd tevens aangegeven om indien mogelijk tot een vergelijk in deze te komen met de melder. De lijst van coauteurs van het desbetreffende artikel werd intussen via een correctie aangepast.